

INDEKS KNJIGA

KOLJA MIČEVIĆ: »ANTOLOGIJA TRUBADURSKE POEZIJE«

Beogradski izdavačko-grafički zavod, 1973.

Oskudica koja vlada u prevodenju poezije pre Vijona uzrok je izuzetnoj pažnji prema svakoj novoj knjizi trubadurske lirike. Tako je i u slučaju sa ovom antologijom, ali samo kao intimnom pesničkom brevijaru jednog prevodioca. Odgovor na pitanje kojim pesnicima ispuniti ovakvu antologi-

ju zavisi, svakako, od odgovora na pitanje šta je trubadurska poezija. Misli se na poeziju stvaranu na tlu južne Francuske i severne Italije sve do albižanskih krstaških ratova (1215), mada o kasnom trubadurskom pevanju govorimo i u slučajevima Froamona, Mizea, Ritbefa, Rikijera, Bornea i drugih. Bili su ovi pesnici prvi naučnici ljubavi. Uzbudeni svojim otkrićem, pobrkali su reč ljubav (u starom provansalskom ona je ženskog roda) sa muzom.

Ono što trubadura podstiče nije naglost utisaka, njihovo bogatstvo, niti jačina osećaja. To je *zapovest*. I zaista, stihovi najpoznatijeg trubadura, Arno Danijela, koji je jedan od malog broja dobro prevedjenih pesnika u ovoj knjizi, govore o tome koliko Dama, ne lik, već, bolje, princip lika, drži čitav svet na odstojanju:

»ali uz nju nemim sred tišine.

*Slep i gluv sam za ostale žene,
nju tek tražim sluhom i očima;
ja se nikad ne bih lažno kleo,
žud je veća no što kazat znam;
kud god krenem svakoga sam trenu
svog jedinog željan ideala,
jer Bog joj je dao sve vrline«.*

I, zaista, kroz čitavu ovu pesmu, *Ljubavu pesmu*, stihovi njegovi govore samo o dami. Napominjalo se kako Ideal, o kojem se u pesmama govori, ostaje apstrakcija. Prevodilac je i u ovom slučaju omanuo, obračunajući veću pažnju na tehničke stvari rimovanja, a manje na adekvatnije prevodenje koncepta *amour courtois*. Reč je o idealnoj ljubavi u kojoj privrženi ljubavnik izražava realnoj ženi (koja je nedostižna) ljubav, a ona se s njim poigrava. U Mičevićevom prevodu, sa izuzetkom trubadura Žofre Ridela, svi pesnici govore beskrvne i slatkaste stihove o svojoj *dame*, ne oseća se njihov vazalski odnos u feudalnom smislu te reči i, konačno, ne zna se da li se u takvoj ljubavi želja ostvaruje. Kako bi bilo interesantno da su prevedeni stihovi i najstarijeg poznatog trubadura, Vilina od Poatjea, u čijim su stihovima izražene dve oprečne erotske koncepcije, još daleke od koncepta kurtoazne ljubavi: poetski izraz isključivo senzualnog gledanja na ljubav i određena estetska egzaltacija žene kao simbola za nadzemaljski pojam lepote.

Šteta je što je u antologiji toliko naglašen koncept *fin bon amour*, upravo kako su je opisivali udvornici trubaduri; ovaj koncept znači kolebljivost između platonске i čulne ljubavi. Ne uključuje u sebe fizičko posedovanje, a ipak znači izvor vrlina (vrlina se može upotrebiti i u značenju iz italijanskog jezika, gde označava eleganciju ili ljupkost). Tako je fenomen ljubavi bio i jedno stanje otmenosti.

Mnogi trubaduri idealističke škole bili su ipak vezani za razvoj i primenu nevinog oblika ljubavi. »D'Amour descend la chasteté« (čednost potiče od ljubavi), pisao je Montahagol, jedan od kasnijih trubadura, iako je ignorisao Avicennu i arapske teorije ljubavi, poznavao svremenu teoriju jeretičkih katarata. Kako da ovih stihova nema u antologiji, kad su upravo oni svojstveni »prevodilačkom duhu« Mičevićevom!

Prvobitno nadahnuće gasi se tokom vremena:

»Čemu lepota i šta znače
slava, bogatstvo, te palače
kad Smrt nam stoji u zaleđu,
jer ima brojne pomagače,
jer ona svojom šakom tače
sve što nam osta u nasleđu?«

.....
Kad gojni koje ruho vije
beždušno deru te pariže
što su bez hleba i odela,
to znači da bog il živ nije,
il da će male i silnije,
stare i mlade kad od tela

*duša im bude odletela
shvatajuć dobra i zla dela,
suditi tada najpraviše:
duša će tad razumet cela
kad najzad bude Boga srela:
čovjek za radost stvoren nije«.*

(Elilan de Froamon, *Stihovi o smrti*)

Hrišćanstvo rađa suviše lažnih, tamnih i osrednjih mističnosti. Otkucava vreme očaja, a mise ne olakšavaju srca ispunjena tugom. Takva je priroda dvojnosti postojanja. Nije to više konflikt duša — telo, već sukob psihe čovekove i »večnosti«, koja je bila njegov početak i koja je čežnja. Ova ideja biće razrađena u ideju greha kod Rikijera (1230—1292), koga, po ko zna koji put na žalost, ne malazimo u ovoj antologiji. Pesnik donosi svoje ruke — i nebesnike. Zalud.

Sarl Orleanski u neprevedenom ronu *Le temps a laissé son manteau* nije izgubio u rafinovanosti svog stila pevanjem o čoveku kao biću koje živi u vremenu i smeru ka onom što je trajno. Mičeviću su, izgleda, bolje »ležali« (tako su, bar, prevedeni) stihovi u kojima je seta prisutna kao biće u mislima i preživljavanjima. U *Rondu* (Antologija, str. 159) je dat opis umornog fizičkog postojanja, ali nam prevod ne otkriva onu bit poetske sublimacije koja nužno prelazi svakodnevno, realno. Tako, zapravo, prevodilac pomera pesnikova uzbuđenja, ali ne mogavši da sudar Radosni i Sete razjasni u zbiljskom odnosu, on ga daje u takvoj profanoj formi koja ovo shematizuje do lirskog proseka.

Mane ima, još kolikol, ova antologija (da ne nabrajamo one poput netačnog naziva za pastorelu — pastoral). Nedostatak je i pomanjkanje satiričnih pesama, *serventes*, o kojima piše Pound u izvanrednom prevodu Milovana Danolića. Reč je o pesmama Sordela, de Borna i drugih, sa svojevrsnim *gaulois*-om i oštrom žaokom.

Predgovor Kolje Mičevića svakako je nadahnut lirskom trubadura. Izneo je dosta pohvala delu pesnika, posredno ističući neke vidljive akcente u vremenu kojem je pripadalo i u kojem se razvijalo. Predgovor, kao svojevrsna esejistička parafraza trubadurskog sveta, dobro pristaje ovakvom izdanju. Mičević nije tražio nikakav zaključak, niti je njegova analiza išla za tim da da strožu ocenu ove poezije. Jedino što imponuje je humanistička inspiracija za prevodenje trubadura. Mičević stvara zaključak, ali više kao dobar završetak samom predgovoru nego kao konačno preispitano mišljenje o ovoj poeziji. Aplauz ovoj knjizi bio bi zapravo aplauz trubadurima, a ne antologiji.

Mirjana Stefanoivić

MILO BOŠKOVIĆ: »PREKO PEPELA«
»Obod«, Cetinje, 1973.

Onako kako je pisao ovu knjigu Bošković nije stvarao nijednu drugu. Neki mlad sjaj, za razliku od njegovih ranijih pokušaja u prozi, dogodio se u ovim novelama, neki mlad sjaj koji treperi kao život i večno živa istina, kao sam čovek, njegovo biće ljudskosti u vremenu i prostoru. Taj sjaj čini da je Boškovićeve rečenice meka i tanana kao nit, da je svaka reč u toj rečenici kamen u skladu zida, da su sve rečenice i reči jedno fino tkivo bića proze, bića pripovetke koja ponekada saopštava biće čoveka uverljivo i u prvom planu, a ponekada omaši u tom saopštavanju i zatamni se prazninom neuverljivosti, životne nepodudarnosti.

Boškovićevo pesničko biće podudarno je biću njegove ljudskosti, ali šta je ljudskost čoveka zahvaćenog vrtložima vremena i promena u vremenu, ukleštenog u procepe zatečenih i dolazećih svetskosti. Taj procep koji se događa paralelno u spoljašnosti bića i njegovoj suštini Bošković želi da osvetli, u njemu i oko njega formira pripovedačke slojeve i podiže puteve koji vode do izlaza koji je najčešće mračan, u ponornoj dubini pada, ali koji nije uvek